

Περὶ κακοῦ (Ἀποφθέγματα Πατέρων)

Ὡσπερ τὸ κακὸν στέρησις ἐστὶν ἀγαθοῦ καὶ ἡ ἀγνοσία στέρησις ἐστὶ γνώσεως· οὕτω καὶ τὸ μὴ ὄν στέρησις ἐστὶ τοῦ ὄντος, οὐ τοῦ κυρίως δὲ ὄντος, οὐκ ἔχει γὰρ ἑναντίον, ἀλλὰ τοῦ κατὰ μέθεξιν ὄντος. Καὶ αἱ μὲν τῶν προτέρων στέρησεις, τῆ γνώμη τῶν γεγονότων ἔπονται· ἡ δὲ τοῦ δευτέρου, ἐν τῆ βουλήσει τοῦ πεποιηκότος ὑπάρχει, τοῦ αἰεὶ δι' ἀγαθότητα βουλομένου εἶναι τὰ ὄντα καὶ αἰεὶ ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετῆσθαι.

Ὁσίου Μαζίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἑκατοντὰς Γ' Περὶ Ἀγάπης, κθ'.

Κάποια κατὰ προσέγγιση ἀπόδοσις τοῦ Ἀντ. Γ. Γαλίτη (†): Ὅπως τὸ κακὸν εἶναι στέρησις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἡ ἀγνοία εἶναι στέρησις τῆς γνώσεως, ἔτσι καὶ τὸ μὴ ὄν εἶναι στέρησις τοῦ ὄντος· καὶ στέρησις ὄχι τοῦ κυρίως ὄντος - γιατί τὸ ὄν δὲν περιέχει καμμία ἑναντιότητα-, ἀλλὰ αὐτοῦ ποῦ εἶναι ὄν κατὰ μετοχή. Καὶ οἱ στέρησεις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς γνώσεως προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴ προαίρεση τῶν δημιουργημάτων. Ἐνῶ ἡ στέρησις τοῦ ὄντος, τῆς ὑπάρξεως, βρίσκεται στὴ βούλησις τοῦ Δημιουργοῦ, ὁ ὁποῖος θέλει ἀπὸ ἀγαθότητα νὰ ὑπάρχουν τὰ ὄντα καὶ πάντοτε νὰ εὐεργετοῦνται ἀπὸ Αὐτόν. (σ.σ. *Ἐπιφύλαξι γὰρ τὴν τελευταία πρότασι: ... ὁ ὁποῖος θέλει ἀπὸ ἀγαθότητα νὰ εἶναι αὐτόβουλα τὰ ὄντα καὶ πάντοτε νὰ εὐεργετοῦνται ἀπ' αὐτόν*).

Οὐ περὶ τὴν οὐσίαν τῶν γεγονότων τὸ κακὸν θεωρεῖται, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσφαλμένην καὶ ἀλόγιστον κίνησιν.

Ὁσίου Μαζίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἑκατοντὰς Δ' Περὶ Ἀγάπης, ιδ'.

Τὸ κακὸν, οὔτε ἐν φύσει ἐστίν, οὔτε μὴν (= ἀλλὰ οὔτε) φύσει τς ἐστὶ κακός· κακὸν γὰρ τι ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησεν. Ὅτε δὲ ἐν τῆ ἐπιθυμίᾳ τῆς καρδίας εἰς εἶδος τις φέρει (= πραγματοποιεῖ κάποιος) τὸ οὐκ ὄν ἐν οὐσίᾳ (=τὸ κατ' οὐσίαν ἀνύπαρκτο), τότε ἄρχεται εἶναι, ὅπερ ἂν ὁ τοῦτο ποιῶν ἐθέλοι (= ἀρχίζει νὰ λαμβάνει τὴν ὅποια ὑπόστασις τοῦ δίδει αὐτός που τὸ πράττει)- δεῖ οὖν αἰεὶ τῆ ἐπιμελείᾳ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, ἀμελεῖν τῆς ἕξεως τοῦ κακοῦ. Δυνατωτέρα γὰρ ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ καλοῦ, τῆς ἕξεως τοῦ κακοῦ· ἐπειδὴ τὸ μὲν, ἐστὶ, τὸ δὲ οὐκ ἐστὶ· εἰ μὴ μόνον ἐν τῷ πράττεσθαι.

Ἀγίου Διαδόχου Ἐπισκόπου Φωτικῆς, Λόγος Ἀσκητικός, γ'.

Πόσο προσεκτικὴ εἶναι ἡ διατύπωσις: «ἡ φύσις τοῦ καλοῦ» εἶναι δυνατώτερη ἀπὸ «τὴν ἕξιν τοῦ κακοῦ», ἀφοῦ λίγο πιὸ πάνω ἀρνεῖται τὴ φύσις τοῦ κακοῦ.

Γιὰ τὴν ἀντιγραφή τῶν πατερικῶν κειμένων,
Νίκος Γ. Τζανάκης,
Τμῆμα Μαθηματικῶν Πανεπιστημίου Κρήτης

Ἀκολουθεῖ μία ἐνδιαφέρουσα, ἀνεπιβεβαίωτη ὡς τόσον διήγησι, σχετικὴ μὲ τὰ παραπάνω

Δημιούργησε ὁ Θεὸς τὸ κακό;

Στὸ πανεπιστήμιο ὑπῆρχε ἓνας καθηγητὴς μὲ φήμη γιὰ τὴν ἐχθρότητά του πρὸς τὴν χριστιανικὴ πίστι. Στὸ πρῶτο μάθημα τοῦ πρώτου ἑξαμήνου, ἐὰν ὑπῆρχε ἀνάμεσα στοὺς φοιτητὲς κάποιος θρησκευόμενος, ἐπιχειροῦσε νὰ χλευάσει τὴν πίστι του. Ρώτησε λοιπὸν τοὺς φοιτητὲς:

- Τὰ πάντα εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ;

Ἐνας φοιτητὴς μὲ βεβαιότητα εἶπε:

- Μάλιστα, κύριε καθηγητά.

Ὁ καθηγητὴς εἶπε:

- Ἀφοῦ τὰ πάντα δημιούργησε ὁ Θεός, τότε καὶ τὸ Κακὸν εἶναι δικό του δημιούργημα καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ ὅτι τὰ ἔργα μας καθορίζουν τί εἴμαστε, ὁ Θεὸς εἶναι τὸ Κακόν.

Ὁ φοιτητής δὲν εἶχε νὰ πεί τίποτα καὶ ὁ καθηγητής ἱκανοποιημένος μὲ τὸν ἑαυτό του εἶπε στοὺς φοιτητὲς πὼς ἡ πίστη στὸ Θεὸ εἶναι μῦθος.

Ἐνας φοιτητής σήκωσε τὸ χέρι του καὶ εἶπε:

- Κύριε καθηγητά, μπορῶ νὰ σὰς ρωτήσω κάτι;
- Βεβαίως, ἀπάντησε ὁ καθηγητής.
- Κρὺο ὑπάρχει, κύριε καθηγητά;
- Τί ἐρώτηση εἶναι αὕτη; Βεβαίως ὑπάρχει. Ποτὲ δὲν ἔνιωσες κρὺο;

Οἱ φοιτητὲς γέλασαν μὲ τὴν ἐρώτηση τοῦ συμμαθητῆ τους.

Ὅμως ὁ φοιτητής συνέχισε:

- Στὴν πραγματικότητα, ὁμοῦ κρὺο δὲν ὑπάρχει. Σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς, ἐκεῖνο ποὺ ἐμεῖς θεωροῦμε κρὺο εἶναι ἀπουσία θερμότητας. Τὸ ἀπόλυτο «μηδέν» (-460 βαθμοὺς Fahrenheit ἢ -273 Celsius) εἶναι ἡ πλήρης ἀπουσία θερμότητας. Κρὺο δὲν ὑπάρχει. Ἐμεῖς δημιουργήσαμε αὕτη τὴ λέξη γιὰ νὰ περιγράψουμε τί νιώθουμε ὅταν δὲν ὑπάρχει θερμότητα.

Μετὰ ὁ φοιτητής συνέχισε:

- Τί λέτε, κύριε καθηγητά, σκοτάδι ὑπάρχει;
- Βεβαίως ὑπάρχει, ἀπάντησε ὁ καθηγητής.
- Ὅχι κύριε καθηγητά, καὶ σκοτάδι δὲν ὑπάρχει. Στὴν πραγματικότητα τὸ σκοτάδι εἶναι ἀπουσία φωτός. Ἐμεῖς μπορούμε νὰ ἐρευνήσουμε τὸ φῶς, ἀλλὰ δὲν μπορούμε τὸ σκοτάδι. Μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὴν πρίσμα τοῦ Νεύτωνα γιὰ νὰ ἀποσυνθέσουμε τὸ φῶς σὲ ἄλλα χρώματα καὶ νὰ ἐρευνήσουμε τὸ μήκος κύματος τοῦ κάθε χρώματος. Ὅμως δὲν μπορούμε νὰ μετρήσουμε καὶ νὰ ἀποσυνθέσουμε τὸ σκοτάδι. Ἡ ἀκτίνα τοῦ φωτός μπορεῖ νὰ μπεῖ στὸ σκοτάδι καὶ νὰ τὸ φωτίζει. Πῶς μπορεῖτε νὰ μετρήσετε σὲ τί βαθμὸ εἶναι σκοτάδι; Μόνο μετρώντας τὸ ποσοστὸ τοῦ φωτός. Δηλαδή, τὸ σκοτάδι εἶναι μία ἔννοια τὴν ὁποία οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ περιγράψουν τῆς καταστάσεις ὅταν ἀπουσιάζει τὸ φῶς.

Καὶ μετὰ ὁ φοιτητής ρώτησε:

- Κύριε καθηγητά, Κακὸ ὑπάρχει;

Ὁ καθηγητής ἀπάντησε μὲ, ὄχι καὶ μεγάλη, βεβαιότητα:

- Δὲν εἶναι Κακὸ αὐτὸ ποὺ βλέπουμε καθημερινά; Ἡ σκληρότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ ἐγκλήματα καὶ βία παντοῦ στὸν κόσμον, ὅλα αὐτὰ κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι παραδείγματα ποὺ ἀποδεικνύουν ὅτι ὑπάρχει Κακὸ.

- Κακὸ δὲν ὑπάρχει, κύριε καθηγητά. Τὸ Κακὸ εἶναι ἀπλὰ ἀπουσία Θεοῦ. Εἶναι μία λέξη ποὺ μοιάζει τὸ κρὺο καὶ τὸ σκοτάδι, δηλαδή λέξη ποὺ οἱ ἄνθρωποι ἐπινόησαν γιὰ νὰ περιγράψουν τὴν ἀπουσία Θεοῦ. Ὁ Θεὸς δὲν δημιούργησε τὸ Κακὸ. Τὸ Κακὸ δὲν εἶναι σὰν τὴν ἀγάπη, ποὺ ὑπάρχει ὅπως ἡ θερμότητα καὶ τὸ φῶς. Τὸ Κακὸ εἶναι ἀποτέλεσμα ἀπουσία στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου θεϊκῆς ἀγάπης. Εἶναι σὰν τὸ κρὺο ποὺ ἔρχεται ὅταν ἀπουσιάζει ἡ θερμότητα, ἢ σὰν τὸ σκοτάδι ποὺ ἔρχεται ὅταν δὲν ὑπάρχει φῶς.

Καὶ ὁ καθηγητής δὲν εἶχε νὰ ἀπαντήσει τίποτα...

σ.σ. Ἡ ὡς ἄνω διήγηση εὐρέθῃ στὸ Διαδίκτυο καὶ εἶναι ἀγνώστου προελεύσεως. Κατὰ τὸ καλοκαίρι τοῦ 2004, κάποιος προσέθεσε ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ φοιτητῆ ἦταν Albert Einstein, τὸ ὁποῖο ἀμφισβητεῖται, παρ' ὅτι ὁ Einstein προερχόμενος ἀπὸ μὴ θρησκευόμενη οἰκογένεια, εἶχε ἀναπτύξει ἀπὸ νωρὴς μία θρησκευτικὴ ἀρκετὲς φορὲς στὴ ζωὴ του.
